

Саркісян М. А.

(фінансово-економічний ф-т, IV курс)

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ПРЯМИХ І НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

В умовах функціонуючої податкової системи одним з ключових питань є збалансування індивідуальних та суспільних інтересів. З одного боку, держава повинна мати достатньо коштів для надійного фінансового забезпечення виконання покладених на неї функцій для задоволення суспільних потреб (інтересів). З іншого боку, вилучення частини доходів у фізичних та юридичних осіб не повинно підривати їх фінансову базу.

Важливою оцінкою в забезпеченні доходами державного бюджету є аналіз співвідношень між його надходженнями від прямих та непрямих податків. Вважається, що переважання непрямих податків зумовлене низьким рівнем доходів більшості населення, що об'єктивно обмежує масштаби прямих податкових надходжень, а також відносною простотою збирання непрямих податків, адже форма прямого оподаткування потребує складного механізму обліку платників, об'єкта оподаткування, механізму стягнення податків.

В Україні найбільшу групу податкових надходжень складають внутрішні податки на товари та послуги (близько 68 %), які являють собою непрямі податки. Група податків на доходи, на прибутки, на збільшення ринкової вартості складають до 25 %.

На сьогоднішній день така структура забезпечується за рахунок надходжень від сплати ПДВ, податку на прибуток підприємств, акцизного податку та ввізного мита, обсяг яких постійно зростає (за виключенням 2009 р., на який припала світова фінансова криза) та сягає більше 90 % загальної суми податкових надходжень. Отже, існують значні ризики для державного бюджету на випадок недоотримання податкових надходжень хоча б за одним з податків. Слід відмітити, що в 2011, 2012 рр., коли вже був введений у дію Податковий кодекс України, ця тенденція змінилася в кращий бік і частка цих чотирьох податків скоротилася до 68 %.

Відомо, що вихідними принципами формування доходів бюджету є фіскальна ефективність, економічна ефективність та соціальна справедливість. Як бачимо, найбільшу частку подат-

кових надходжень складають саме надходження від непрямих податків, які вважаються соціально несправедливими. Також маємо значні втрати бюджету від надання пільг за цими податками (близько 59 млрд грн.), що свідчить про те, що принцип фіскальної ефективності виконується неповною мірою. Отже, оптимізація структури податкових доходів є не лише бажаною, а й необхідною.

Загальносвітові тенденції вказують на переважання прямих податків у структурі податкових доходів та доцільність розширення оподаткування особистих доходів, що пов'язано зі зростанням доходів громадян і їх долученням до вищих груп прогресивної шкали оподаткування. Іншим напрямом модернізації є перегляд податків на споживання, а також зменшення впливу податків на прибуток корпорацій.

В той же час, очевидним є зв'язок між співвідношенням прямих та непрямих податків і рівнем податкової культури. Адже саме податкова культура впливає на ефективність збирання податків, масштаби ухилення від сплати, сприяє встановленню партнерських відносин та атмосфери повної довіри і поваги між податковою службою та платниками і, як наслідок, створює сприятливі умови для підвищення ролі прямих податків.

На нашу думку, зміна співвідношення між прямими і непрямими податками на користь перших стане конкретним проявом зростання орієнтованості українського суспільства на соціальний компроміс, що зумовить підпорядкування податкової системи України принципу соціальної справедливості.

Література

1. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
2. Звіт «Про суми податкових пільг» за 2011 рік, I півріччя 2012 року. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sts.gov.ua/dodatkova-informatsiya/eksklyuziv-vid-departamenti/departament-prognozuvannya-/povidomlennya-z-pitan-prog/59695.html>
3. Фільштейн Л. М. Використання зарубіжного досвіду формування бюджетної системи / Л. М. Фільштейн // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. — 2008. — Вип. 13. — С. 67—71.